

Opracowano na
podstawie: t.j.
Dz. U. z 2015 r.
poz. 2126, 2281.

U S T A W A

z dnia 31 stycznia 1959 r.

o cmentarzach i chowaniu zmarłych

Art. 1. 1. Zakładanie i rozszerzanie cmentarzy komunalnych należy do zadań własnych gminy.

2. O założeniu lub rozszerzeniu cmentarza komunalnego decyduje rada gminy, a w miastach na prawach powiatu rada miasta, po uzyskaniu zgody właściwego *inspektora sanitarnego*¹⁾.

3. Właściwe władze kościelne decydują o założeniu lub rozszerzeniu cmentarza wyznaniowego, które może nastąpić na terenie przeznaczonym na ten cel w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, po uzyskaniu zgody właściwego *inspektora sanitarnego*¹⁾.

4. O zamknięciu cmentarza komunalnego decyduje właściwa rada gminy lub rada miasta, po zasięgnięciu opinii właściwego *inspektora sanitarnego*¹⁾.

5. O zamknięciu cmentarza wyznaniowego decyduje właściwa władza kościelna, po zasięgnięciu opinii właściwego *inspektora sanitarnego*¹⁾.

Art. 2. 1. Utrzymanie cmentarzy komunalnych i zarządzanie nimi należy do właściwych wójtów (burmistrzów, prezydentów miast), na których terenie cmentarz jest położony.

2. Utrzymanie cmentarzy wyznaniowych i zarządzanie nimi należy do związków wyznaniowych.

3. (uchylony)

Art. 3. Cmentarze zakłada się i rozszerza na terenach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Art. 4. Cmentarze komunalne zakłada się w zasadzie na terenie każdej gminy lub miasta, jednakże w uzasadnionych przypadkach można założyć cmentarz dla kilku gmin.

¹⁾ Obecnie państwowy inspektor sanitarny, zgodnie z art. 10 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2015 r. poz. 1412), która weszła w życie z dniem 1 września 1985 r.

Art. 5. 1. Cmentarze powinny znajdować się na ogrodzonym terenie, odpowiednim pod względem sanitarnym.

2. Na każdym cmentarzu powinien być dom przedpogrzebowy lub kostnica, które służą:

- 1) do składania ciał osób zmarłych do czasu ich pochowania;
- 2) do wykonywania oględzin zwłok ludzkich dla celów sądowo-lekarskich, sanitarnych oraz policyjnych;
- 3) do wykonywania innych czynności związanych z chowaniem zwłok.

3. Minister właściwy do spraw zdrowia, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw środowiska, określi, w drodze rozporządzenia, jakie tereny uznaje się za odpowiednie pod względem sanitarnym na cmentarze; rozporządzenie w szczególności powinno określać:

- 1) szerokość pasów izolujących teren cmentarny od innych terenów, a w szczególności terenów mieszkaniowych;
- 2) odległość cmentarza od źródeł ujęcia wody;
- 3) wymagania co do poziomu wód gruntowych na terenach przeznaczonych pod cmentarze.

Art. 6. 1. Użycie terenu cmentarnego po zamknięciu cmentarza na inny cel nie może nastąpić przed upływem 40 lat od dnia ostatniego pochowania zwłok na cmentarzu. Po upływie powyższego terminu wójt (burmistrz, prezydent miasta) może wydać decyzję o użyciu terenu cmentarnego na inny cel zgodny z planem zagospodarowania przestrzennego, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Jeżeli teren cmentarny stanowi lub stanowił uprzednio własność Kościoła Katolickiego lub innego kościoła albo związku wyznaniowego, wydanie decyzji o użyciu terenu cmentarnego na inny cel wymaga zgody właściwej władzy tego kościoła lub związku wyznaniowego.

3. Decyzję o użyciu terenu cmentarnego, będącego uprzednio cmentarzem wyznaniowym Kościoła Katolickiego lub innego kościoła albo związku wyznaniowego, na inny cel wydaje się po zasięgnięciu opinii właściwej władzy tego kościoła lub związku wyznaniowego co do sposobu oznaczenia i upamiętnienia terenu pocmentarnego.

4. Użycie terenu cmentarnego na inny cel jest dopuszczalne pod warunkiem zachowania znajdujących się na jego terenie zabytków, które mogą być przeniesione w inne miejsce po uzyskaniu pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

5. W przypadkach uzasadnionych szczególnymi celami publicznymi właściwy ze względu na miejsce terenu cmentarnego organ może wystąpić do ministra właściwego do spraw *wyznań religijnych*²⁾ o zwolnienie z wymogu uzyskania zgody, o której mowa w ust. 2.

6. (uchylony)

7. Przy zmianie przeznaczenia terenu cmentarnego szczątki zwłok znajdujące się na tym terenie powinny być przeniesione na inny cmentarz na koszt nabywcy terenu lub nowego jego użytkownika.

Art. 7. 1. Grób nie może być użyty do ponownego chowania przed upływem lat 20.

2. Po upływie lat 20 ponowne użycie grobu do chowania nie może nastąpić, jeżeli jakakolwiek osoba zgłosi zastrzeżenie przeciw temu i uiści opłatę, przewidzianą za pochowanie zwłok. Zastrzeżenie to ma skutek na dalszych lat 20 i może być odnowione.

3. Przepisy ust. 1 i 2 nie mają zastosowania do chowania zwłok w grobach murowanych przeznaczonych do pomieszczenia zwłok więcej niż jednej osoby, a także do chowania urn zawierających szczątki ludzkie powstałe w wyniku spopielenia zwłok.

4. Dozwolone są umowy, przedłużające termin, przed upływem którego nie wolno użyć grobu do ponownego pochowania.

5. Niezależnie od powyższych przepisów jest wzbronione użycie do ponownego pochowania grobów, mających wartość pamiątek historycznych (ze względu na swą dawność lub osoby, które są w nich pochowane, lub zdarzenia, z którymi mają związek) albo wartość artystyczną.

6. W istniejących grobach murowanych dopuszcza się chowanie zwłok osób zmarłych w ciągu 20 lat po wydaniu decyzji o zamknięciu cmentarza. Przy zmianie przeznaczenia terenu cmentarnego przepis art. 6 *ust.* 4³⁾ ma zastosowanie również do zwłok pochowanych w tym dwudziestoletnim okresie.

Art. 8. 1. Przyjęcie zwłok do pochowania na cmentarz następuje po przedstawieniu dokumentów określonych w art. 11 ust. 4b i 9.

²⁾ Obecnie minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych, na podstawie art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 25 i art. 30 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2015 r. poz. 812, 1255, 1269 i 1960), która weszła w życie z dniem 1 kwietnia 1999 r.

³⁾ Stosownie do art. 1 pkt 2 lit. f ustawy z dnia 14 czerwca 1991 r. o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. Nr 64, poz. 271), która weszła w życie z dniem 18 lipca 1991 r., dawny przepis art. 6 ust. 4 otrzymał numerację art. 6 ust. 7.

2. W miejscowościach, w których nie ma cmentarzy komunalnych, zarząd cmentarza wyznaniowego jest obowiązany umożliwić pochowanie na tym cmentarzu, bez jakiegokolwiek dyskryminacji, osób zmarłych innego wyznania lub niewierzących.

3. Zarząd cmentarza wyznaniowego nie może odmówić pochowania zwłok osób, które posiadają nabyte prawo do pochówku w określonym miejscu tego cmentarza.

4. Prawo to służy, obok osoby określonej w ust. 3, także jej bliskim, to jest małżonkowi, wstępnym, zstępnym, rodzeństwu i przysposobionym.

5. Zwłoki osób, o których mowa w ust. 3 i 4, powinny być przez zarząd cmentarza traktowane na równi ze zwłokami osób należących do wyznania, do którego należy cmentarz, a w szczególności pod względem wyznaczenia miejsca pochowania, właściwego ceremoniału pogrzebowego i wznoszenia stosownych nagrobków.

Art. 9. 1. Zwłoki osób zmarłych nie mogą być chowane przed upływem 24 godzin od chwili zgonu z wyjątkiem określonym w ust. 3.

2. Najpóźniej po upływie 72 godzin od chwili zgonu zwłoki powinny być usunięte z mieszkania celem pochowania lub w razie odroczenia terminu pochowania – złożone w domu przedpogrzebowym lub kostnicy do czasu pochowania.

3. Zwłoki osób zmarłych na niektóre choroby zakaźne powinny być natychmiast po stwierdzeniu zgonu usunięte z mieszkania i pochowane na najbliższym cmentarzu w ciągu 24 godzin od chwili zgonu.

3a. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, wykaz chorób zakaźnych, o których mowa w ust. 3, ze szczególnym uwzględnieniem chorób zakaźnych występujących w krajach tropikalnych.

4. Wyjątki od terminów określonych w ust. 2 mogą być czynione jedynie po utrwaleniu zwłok za zezwoleniem właściwego miejscowo *inspektora sanitarnego*¹⁾.

5. Od chwili zgonu aż do pochowania zwłoki powinny być przechowywane w taki sposób, aby nie mogły powodować szkodliwego wpływu na otoczenie.

6. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, sposób przechowywania zwłok i szczątków, uwzględniając:

1) wymagania sanitarne, jakim powinna odpowiadać powierzchnia grzebalna cmentarza,

- 2) wymagania sanitarne, jakim powinny odpowiadać dom przedpogrzebowy lub kostnica na terenie cmentarza,
 - 3) warunki i sposób przechowywania zwłok i szczątków,
 - 4) warunki sanitarne przeprowadzania ekshumacji
- mając na uwadze zapewnienie poszanowania zwłok i szczątków oraz bezpieczeństwo sanitarne.

Art. 10. 1. Prawo pochowania zwłok ludzkich ma najbliższa pozostała rodzina osoby zmarłej, a mianowicie:

- 1) pozostały małżonek(ka);
- 2) krewni zstępni;
- 3) krewni wstępni;
- 4) krewni boczni do 4 stopnia pokrewieństwa;
- 5) powinowaci w linii prostej do 1 stopnia.

Prawo pochowania zwłok osób wojskowych zmarłych w czynnej służbie wojskowej przysługuje właściwym organom wojskowym w myśl przepisów wojskowych. Prawo pochowania zwłok osób zasłużonych wobec Państwa i społeczeństwa przysługuje organom państwowym, instytucjom i organizacjom społecznym. Prawo pochowania zwłok przysługuje również osobom, które do tego dobrowolnie się zobowiązują.

2. Zwłoki niepochowane przez podmioty wymienione w ust. 1 mogą być przekazane do celów naukowych publicznej uczelni medycznej lub publicznej uczelni prowadzącej działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych. Decyzję w sprawie przekazania zwłok do celów naukowych wydaje, na wniosek uczelni, właściwy starosta.

2a. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, tryb i warunki przekazywania zwłok do celów naukowych, w tym:

- 1) warunki uzasadniające przekazanie zwłok do celów naukowych w przypadkach, o których mowa w ust. 2,
 - 2) tryb przekazywania zwłok,
 - 3) sposób ponoszenia kosztów transportu zwłok
- kierując się koniecznością zachowania godności należnej zmarłemu oraz bezpieczeństwem sanitarnym.

3. Zwłoki niepochowane przez podmioty, o których mowa w ust. 1, albo nieprzekazane publicznej uczelni medycznej albo publicznej uczelni prowadzącej działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych są chowane

przez gminę właściwą ze względu na miejsce zgonu, a w przypadku osób pozbawionych wolności zmarłych w zakładach karnych lub aresztach śledczych – przez dany zakład karny lub areszt śledczy, z wyjątkiem zwłok osób, które uwolniły się z zakładu karnego lub aresztu śledczego, oraz osób, które przebywały poza terenem zakładu karnego lub aresztu śledczego, w szczególności w trakcie korzystania z zezwolenia na czasowe opuszczenie tego zakładu lub aresztu bez dozoru lub asysty funkcjonariusza Służby Więziennej.

4. Obowiązek pochowania zwłok, określony w ust. 3, nie wyklucza żądania zwrotu kosztów na podstawie innych ustaw.

5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób postępowania ze zwłokami osób pozbawionych wolności zmarłych w zakładach karnych i aresztach śledczych, uwzględniając w szczególności powiadamianie osób, o których mowa w ust. 1, o zgonie, sposób tego powiadamiania, wskazanie podmiotów wydających zgodę na pochowanie zwłok, tryb postępowania ze zwłokami, które nie zostaną odebrane, oraz sposób ponoszenia kosztów pochówku zleconego przez zakład karny i areszt śledczy, kierując się koniecznością zachowania godności należnej zmarłemu i bezpieczeństwem sanitarnym.

5a. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, postępowanie ze zwłokami cudzoziemców umieszczonych w strzeżonym ośrodku lub przebywających w areszcie dla cudzoziemców, w szczególności sposób powiadamiania osób, o których mowa w ust. 1, o zgonie cudzoziemca, podmioty wydające zgodę na pochowanie zwłok, tryb postępowania ze zwłokami, które nie zostaną odebrane, oraz sposób ponoszenia kosztów pochówku zleconego przez strzeżony ośrodek lub areszt dla cudzoziemców, kierując się koniecznością zachowania godności należnej zmarłemu i bezpieczeństwem sanitarnym.

6. Zwłoki do celów naukowych mogą być również przekazane uczelni, o której mowa w ust. 2, na podstawie pisemnego oświadczenia osoby, która pragnie przekazać swoje zwłoki tej uczelni.

7. Koszty transportu zwłok w przypadkach, o których mowa w ust. 2 i 6, ponosi uczelnia.

Art. 11. 1. Zgon i jego przyczyna powinny być ustalone przez lekarza, leczącego chorego w ostatniej chorobie.

2. W razie niemożności dopełnienia przepisu ust. 1, stwierdzenie zgonu i jego przyczyny powinno nastąpić w drodze oględzin, dokonywanych przez lekarza lub

w razie jego braku przez inną osobę, powołaną do tej czynności przez właściwego starostę przy czym koszty tych oględzin i wystawionego świadectwa nie mogą obciążać rodziny zmarłego.

3. Minister właściwy do spraw zdrowia określi w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób dokonywania oględzin oraz kwalifikacje osób, które z braku lekarzy mogą być powoływane do wykonania oględzin;
- 2) zasady wzywania lekarzy, o których mowa w ust. 2, w celu stwierdzenia zgonu i jego przyczyny;
- 3) w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych zasady pokrywania wydatków związanych z wykonywaniem oględzin.

<3a. Karta zgonu składa się z trzech części przeznaczonych:

- 1) **do zarejestrowania zgonu;**
- 2) **dla administracji cmentarza;**
- 3) **dla potrzeb statystyki publicznej.**

Dodane ust. 3a–3e w art. 11 wejdą w życie z dn. 1.01.2018 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 1741).

3b. Karta zgonu w części przeznaczonej do zarejestrowania zgonu zawiera, jeżeli są znane:

- 1) **nazwisko, nazwisko rodowe, imię (imiona) osoby zmarłej, numer Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL), a w przypadku jego braku – rodzaj i numer dokumentu stwierdzającego tożsamość;**
- 2) **datę, godzinę i miejsce zgonu albo datę, godzinę i miejsce znalezienia zwłok;**
- 3) **datę oraz miejsce urodzenia osoby zmarłej;**
- 4) **pleć osoby zmarłej.**

3c. Karta zgonu w części przeznaczonej dla administracji cmentarza w celu pochowania zwłok zawiera:

- 1) **nazwisko, nazwisko rodowe i imię (imiona) osoby zmarłej;**
- 2) **stan cywilny osoby zmarłej;**
- 3) **datę i miejsce zgonu;**
- 4) **datę i miejsce urodzenia osoby zmarłej;**
- 5) **imiona i nazwiska rodziców osoby zmarłej;**
- 6) **informację, czy zgon nastąpił w wyniku choroby zakaźnej;**
- 7) **adnotację o zarejestrowaniu zgonu lub zgłoszeniu zgonu.**

3d. Karta zgonu w części przeznaczonej dla potrzeb statystyki publicznej zawiera:

- 1) **miejsce zamieszkania zmarłego, w tym okres przebywania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na obszarze danej gminy, o ile są znane;**
- 2) **wykształcenie zmarłego;**
- 3) **informacje o zgonie, w tym przyczynę zgonu, oraz o osobie stwierdzającej przyczynę zgonu, a w przypadku dziecka do roku życia:**
 - a) **godzinę urodzenia,**
 - b) **informacje o stanie jego zdrowia: długość, ciężar ciała, punkty w skali Apgar,**
 - c) **informacje o ciąży i porodzie: okres trwania ciąży, wielorakość porodu, liczbę dzieci urodzonych przez matkę.**

3e. Podmioty, o których mowa w ust. 1 i 2, przetwarzają i przekazują, dla potrzeb statystyki publicznej, dane zawarte w karcie zgonu w części, o której mowa w ust. 3d, służbom statystyki publicznej.>

4. Osoby wymienione w ust. 1 i 2 stwierdzają zgon i jego przyczyny, a następnie wypełniają wydawaną w tym celu kartę zgonu. Karta zgonu jest wydawana podmiotom, o których mowa w art. 10 ust. 1 i 3, w jednym egzemplarzu.

4a. Podmiot, któremu zostanie wydana karta zgonu, przedkłada ją kierownikowi urzędu stanu cywilnego, który uzupełnia ją wraz z adnotacją o zarejestrowaniu zgonu w rejestrze stanu cywilnego lub adnotacją o zgłoszeniu zgonu, jeżeli z powodu niedostępności rejestru nie jest możliwe zarejestrowanie zgonu w dniu jego zgłoszenia.

4b. Podmiot, któremu została wydana karta zgonu, przekazuje część karty zgonu, zawierającą nazwisko, nazwisko rodowe, imię (imiona) osoby zmarłej, stan cywilny osoby zmarłej, datę i miejsce zgonu, datę i miejsce urodzenia osoby zmarłej, imiona i nazwiska rodziców osoby zmarłej, informację, czy zgon nastąpił w wyniku choroby zakaźnej, oraz zawierającą adnotację o zarejestrowaniu zgonu lub zgłoszeniu zgonu, administracji cmentarza w celu pochowania zwłok.

<4c. Minister właściwy do spraw zdrowia, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych i ministrem właściwym do spraw informatyzacji, określi, w drodze rozporządzenia, wzór karty zgonu, w tym sporządzanej w formie dokumentu elektronicznego oraz sposób jej wypełnienia, uwzględniając zakres danych konieczny do sporządzenia aktu zgonu i do umożliwienia pochówku osoby zmarłej oraz zakres danych wymaganych dla potrzeb statystyki publicznej.>

Dodany ust. 4c w art. 11 wejdzie w życie z dn. 1.01.2018 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 1741 oraz z 2015 r. poz. 2281).

5. (uchylony)

5a. W przypadku dziecka martwo urodzonego, bez względu na czas trwania ciąży, dla którego, na wniosek osoby uprawnionej do pochowania, o której mowa w art. 10 ust. 1, sporządzono kartę zgonu, w celu pochowania zwłok nie jest wymagana adnotacja urzędu stanu cywilnego o zarejestrowaniu zgonu.

5b. Jeżeli w związku z niedostępnością rejestru stanu cywilnego zgon nie został zarejestrowany w dniu jego zgłoszenia, zgłaszający zgon składa administracji cmentarza, niezwłocznie po otrzymaniu, odpis skrócony aktu zgonu lub odpis zupełny aktu zgonu osoby o nieustalonej tożsamości.

6. Pochowanie zwłok lub przekazanie ich publicznej uczelni medycznej albo publicznej uczelni prowadzącej działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych wymaga uprzedniego stwierdzenia zgonu i jego przyczyn w karcie zgonu zawierającej adnotację urzędu stanu cywilnego o zarejestrowaniu zgonu.

7. Lekarze stwierdzający zgon i jego przyczyny obowiązani są, dla potrzeb statystyki publicznej, udzielać na żądanie właściwych organów wyjaśnień odnoszących się do faktu zgonu i jego przyczyny. Jeżeli zmarły pozostawał podczas ostatniej choroby pod opieką lekarską, wyjaśnienia powinny również dotyczyć przebiegu tej choroby. Wyjaśnienia te stanowią tajemnicę prawnie chronioną i mogą być wykorzystywane tylko dla potrzeb statystyki publicznej oraz w postępowaniu sądowym.

8. Zarówno lekarz, jak i inne osoby powołane do dokonywania oględzin zwłok (ust. 1 i 2), jeżeli przy dokonaniu tej czynności powezmą pewność lub uzasadnione podejrzenie, że przyczyną zgonu była choroba zakaźna, podlegająca obowiązkowemu zgłoszeniu, powinni zawiadomić o tym natychmiast właściwego *inspektora sanitarnego*¹⁾. W przypadku uzasadnionego podejrzenia, że przyczyną zgonu było przestępstwo, lekarz, jak i inne osoby powołane do oględzin zwłok powinni zawiadomić o tym natychmiast właściwego prokuratora lub najbliższy posterunek Policji.

9. W przypadkach, w których zachodzi uzasadnione podejrzenie, że przyczyną zgonu było przestępstwo, na pochowanie zwłok oprócz karty zgonu wymagane jest zezwolenie prokuratora.

Art. 12. 1. Zwłoki mogą być pochowane przez złożenie w grobach ziemnych, w grobach murowanych lub katakumbach i zatopienie w morzu. Szczątki pochodzące ze spopielenia zwłok mogą być przechowywane także w kolumbariach.

2. Przenoszenie lub przewożenie zwłok w otwartych trumnach jest wzbronione.

3. Groby ziemne, groby murowane i kolumbaria przeznaczone na składanie zwłok i szczątków ludzkich mogą znajdować się tylko na cmentarzach.

4. *Minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa*⁴⁾ w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia może w drodze rozporządzenia określić wyjątki od zasad ustalonych w niniejszym artykule oraz ustalić szczegółowy sposób stosowania przepisów niniejszej ustawy do tych wyjątków.

Art. 13. Zwłoki osób zmarłych lub zabitych w miejscach publicznych przewozi się przed ich pochowaniem, na wniosek właściwego organu, do zakładu medycyny sądowej, a w razie jego braku na obszarze powiatu – do najbliższego szpitala mającego prosektorium, celem ustalenia przyczyny zgonu. Organizowanie tego przewozu należy do zadań powiatu.

Art. 14. 1. Przewóz zwłok i szczątków:

- 1) koleją, samolotami i statkami w granicach Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) poza granice Rzeczypospolitej Polskiej, w przypadku gdy zgon nastąpił na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

– może nastąpić po uzyskaniu pozwolenia właściwego państwowego powiatowego inspektora sanitarnego.

2. W przypadku przewożenia zwłok i szczątków poza granice Rzeczypospolitej Polskiej pozwolenie, o którym mowa w ust. 1, wydaje się po uprzednim przedłożeniu wymaganych dokumentów właściwej władzy państwa, na którego terytorium mają być one pochowane, jak również państw, przez których terytorium mają być przewożone, stwierdzających brak przeszkód do pochowania lub wwiezienia zwłok lub szczątków na terytorium danego państwa.

3. Przewóz zwłok i szczątków przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej może nastąpić po uzyskaniu zaświadczenia wydanego przez polskiego konsula w państwie, z którego przewóz ten ma nastąpić, stwierdzającego brak przeszkód do wwiezienia zwłok i szczątków na terytorium innego państwa.

4. Na sprowadzenie zwłok i szczątków z zagranicy w celu ich pochowania należy uzyskać:

⁴⁾ Obecnie minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, na podstawie art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 1a i art. 9a ust. 1 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2015 r. poz. 812, 1255, 1269 i 1960), która weszła w życie z dniem 1 kwietnia 1999 r.

- 1) pozwolenie starosty właściwego ze względu na miejsce, w którym zwłoki i szczątki mają być pochowane; pozwolenie jest wydawane po porozumieniu z właściwym państwowym powiatowym inspektorem sanitarnym;
- 2) zaświadczenie polskiego konsula, wydane po przedstawieniu pozwolenia, o którym mowa w pkt 1, stwierdzające, że zwłoki i szczątki mogą być sprowadzone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

5. Pozwolenia i zaświadczenia są wydawane na wniosek osób, o których mowa w art. 10 ust. 1, niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 3 dni od dnia złożenia wniosku o wydanie pozwolenia albo zaświadczenia. W przypadku zgonu na skutek choroby zakaźnej wymienionej w wykazie, o którym mowa w art. 9 ust. 3a, pozwoleń, o których mowa w ust. 1 i ust. 4 pkt 1, nie wydaje się przed upływem dwóch lat od dnia zgonu.

6. Przewóz zwłok i szczątków odbywa się w warunkach zapewniających odpowiednie sanitarne i techniczne bezpieczeństwo przewozu.

7. Minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zagranicznych określi, w drodze rozporządzenia, sposób i tryb wydawania pozwoleń i zaświadczeń, w szczególności:

- 1) szczegółowy sposób i tryb postępowania w sprawach wydawania pozwoleń oraz zaświadczeń, o których mowa w ust. 1–5,
- 2) wykaz dokumentów niezbędnych do uzyskania pozwoleń oraz zaświadczeń, o których mowa w ust. 1–5,
- 3) wymagania sanitarno-techniczne, jakim powinien odpowiadać przewóz zwłok i szczątków

– uwzględniając konieczność ochrony życia i zdrowia ludzi oraz poszanowania zwłok i szczątków.

Art. 15. 1. Ekshumacja zwłok i szczątków może być dokonana:

- 1) na umotywowaną prośbę osób uprawnionych do pochowania zwłok za zezwoleniem właściwego *inspektora sanitarnego*¹⁾;
- 2) na zarządzenie prokuratora lub sądu;
- 3) na podstawie decyzji właściwego *inspektora sanitarnego*¹⁾ w razie zajęcia terenu cmentarza na inny cel.

2. W przypadkach wymienionych w ust. 1 pkt 3 zwłoki i szczątki powinny być pochowane na nowo w innym miejscu. W przypadkach wywłaszczenia terenu cmentarnego koszt ekshumacji i przeniesienia ponosi nabywca terenu.

3. Zwłoki osób zmarłych na choroby zakaźne, których wykaz ustala minister właściwy do spraw zdrowia, nie mogą być ekshumowane w przypadkach przewidzianych w ust. 1 pkt 1, przed upływem 2 lat od dnia zgonu.

Art. 15a. 1. Ekshumacja zwłok i szczątków może być dokonana na podstawie decyzji wojewody właściwego ze względu na miejsce położenia grobu, wydanej na wniosek Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, jeżeli w wyniku prowadzonych przez Instytut Pamięci Narodowej – Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu działań ustalono lub powzięto podejrzenie, że pod istniejącym grobem znajduje się miejsce spoczynku osób, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem lub represji totalitarnych w okresie od 1944 r. do 1956 r.

2. Wniosek o ekshumację zawiera:

- 1) dane osób pochowanych w grobie oraz miejsce usytuowania grobu, wynikające z planu zagospodarowania cmentarza;
- 2) przesłanki uzasadniające potrzebę dokonania ekshumacji;
- 3) uzasadnienie.

3. W uzasadnionych przypadkach wojewoda w decyzji może orzec również o przeniesieniu zwłok i szczątków w inne miejsce. Przesłanki uzasadniające przeniesienie zwłok i szczątków w inne miejsce wskazuje się we wniosku.

4. Zwłoki i szczątki powinny być pochowane w tym samym grobie albo w innym grobie na tym samym cmentarzu. W przypadku braku możliwości pochowania zwłok i szczątków na tym samym cmentarzu z uwagi na brak miejsca lub zamknięcie cmentarza, zwłoki i szczątki mogą zostać pochowane na innym cmentarzu.

5. Stronami postępowania w sprawie ekshumacji są:

- 1) Prezes Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;
- 2) osoby uprawnione do pochowania zwłok.

6. Jeżeli na podstawie danych uzyskanych z rejestrów i ewidencji publicznych nie ma możliwości ustalenia osób, o których mowa w ust. 5 pkt 2, wojewoda ogłasza w sposób zwyczajowo przyjęty oraz w Biuletynie Informacji Publicznej o wszczęciu postępowania w sprawie ekshumacji.

7. Wydanie decyzji o ekshumacji poprzedza się, trwającymi nie dłużej niż 3 miesiące, rokowaniami z osobami uprawnionymi do pochowania zwłok co do nowego miejsca pochówku lub budowy albo odtworzenia nagrobka, jeżeli został

złożony wniosek o przeniesienie zwłok i szczątków. Z rokowań sporządza się protokół.

8. Jeżeli w terminie 2 miesięcy od dnia ogłoszenia, o którym mowa w ust. 6, nie zgłosi się żadna z osób uprawnionych do pochowania zwłok, wojewoda określa nowe miejsce pochówku lub budowy albo odtworzenia nagrobka.

9. Koszt ekshumacji, przeniesienia zwłok i szczątków, wykupu nowego miejsca pochówku oraz budowy albo odtworzenia nagrobka, odpowiadającego istniejącym, ponosi wojewoda.

Art. 16. 1. Ciała osób zmarłych na okrętach będących na pełnym morzu powinny być pochowane przez zatopienie w morzu zgodnie ze zwyczajami morskimi. W przypadkach, kiedy okręt może w przeciągu 24 godzin przybyć do portu objętego programem podróży, należy zwłoki przewieźć na ląd i tam pochować.

2. Wyjątki od przepisów ust. 1 mogą być czynione przez kapitana okrętu z uwzględnieniem wskazań sanitarnych i wojskowych, jeżeli chodzi o okręty wojenne lub inne używane dla celów wojskowych.

Art. 17. (uchylony)

Art. 18. 1. Kto narusza przepisy niniejszej ustawy lub rozporządzeń wydanych na jej podstawie, podlega karze aresztu lub grzywny.

2. Orzekanie następuje w trybie przepisów o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

Art. 19. Przepisy niniejszej ustawy dotyczące ekshumacji i przewożenia zwłok nie odnoszą się do archeologicznych prac wykopaliskowych, dotyczących grobów i cmentarzysk położonych poza terenem cmentarzy objętych niniejszą ustawą.

Art. 20. 1. *Minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa*⁴⁾ w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, wymagania, jakie muszą spełniać cmentarze, groby i inne miejsca grzebania zwłok, z uwzględnieniem wymagań techniczno-budowlanych:

- 1) warunki, jakie musi spełniać usytuowanie terenu cmentarza;
- 2) sposób ustalania powierzchni cmentarza;
- 3) rodzaj powierzchni grzebalnych i wymagania, jakim musi odpowiadać ich zagospodarowanie;
- 4) wymagania, jakim muszą odpowiadać inne miejsca pochówku zwłok i szczątków.

2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, sposób prowadzenia ewidencji grobów, a w szczególności prowadzenia ksiąg cmentarnych.

3. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, pojęcie zwłok w rozumieniu niniejszej ustawy, postępowanie ze zwłokami i szczątkami oraz warunki ich ekshumacji i przewozu.

Art. 20a. 1. Przepisy ustawy dotyczące pochówku i przewozu zwłok stosuje się odpowiednio do pochówku i przewozu szczątków powstałych ze spopielenia zwłok.

2. Do postępowania prowadzonego na podstawie niniejszej ustawy, w zakresie w niej nieuregulowanym, stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, z tym że do postępowania w sprawie sprowadzenia zwłok i szczątków z zagranicy stosuje się przepisy ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. – Prawo konsularne (Dz. U. poz. 1274).

Art. 21. 1. Nadzór nad przestrzeganiem przepisów niniejszej ustawy oraz przepisów wykonawczych do ustawy sprawują starostowie, wójtowie, burmistrzowie (prezydenci miast) oraz właściwi miejscowo inspektorzy sanitarni.

2. Ogólny nadzór nad sprawami objętymi niniejszą ustawą sprawują według właściwości ministrowie właściwi: *do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa*⁴⁾ oraz do spraw zdrowia.

Art. 22. (pominięty)

Art. 23. Traci moc ustawa z dnia 17 marca 1932 r. o chowaniu zmarłych i stwierdzaniu przyczyny zgonu (Dz. U. Nr 35, poz. 359, z późn. zm.).

Art. 24. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia⁵⁾.

⁵⁾ Ustawa została ogłoszona w dniu 16 lutego 1959 r.